

פתח דבר

הקובץ הזה ייסודו בכנס שנערך בידי המרכז לתרבות חברה וחינוך במורשת יהדות ספרד ע"ש אהרן ורחל דהאן באוניברסיטת בר-אילן. הועלו בו דברים בנושאים שונים הנוגעים ליהודי איראן משלהי ימי הביניים שם ועד להווה, עם עלייתם לישראל והשתקעותם בה. לא כל ההרצאות כונסו לקובץ, שכן רבות מהן נשאו אופי עממי-סיפורי, ונבחרו בעיקר אלה שאופיין מחקרי-מדעי.

הפרופסור אמנון נצר ז"ל, שהיה מעורכי הקובץ, קרא את כל המאמרים והעיר את הערותיו על כל אחד ואחד. מותו הפתאומי בטרם עת השאיר את כולנו המומים וכואבים, והחלטנו להקדיש את הקובץ הזה לזכרו, ולהקדים דברי הערכה וזיכרון מאת תלמידו ד"ר דניאל צדיק.

לקובץ ארבעה מדורים, שלושה מהם מחקריים מובהקים: א. הנהגה, חברה, קהילה. ב. לשון וספרות. ג. אמנות. ד. עדות.

במדור הראשון שישה מאמרים הדנים באספקטים שונים של החברה היהודית באיראן ועלייתה לארץ. פותח מדור זה מאמרו של פרופ' דוד ירושלמי הדן בעמדות ותגובות של רבנים וראשי הקהל באיראן כלפי השפעה מערבית במאה התשע-עשרה. מאמרו של ד"ר יצחק מועלם דן במדיניותה ופעילותה של ממשלת ישראל למען יהודי איראן ערב עליית חומייני לשלטון ולאחריה. מאמרו של פרופ' שאול רגב עוסק בקשרים שבין יהודי פרס ויהודי בבל. מאמרה של ד"ר אורלי רחמיאן עוסק בארגון הקהילתי של יהודי איראן בראשית התקופה הפהלווית. ד"ר מאיר ששון מאיר את עינינו במסורות השונות סביב קברה של שרח בת אשר בבית הקברות היהודי שליד אספהאן. חותם מדור זה מאמרו של ד"ר דניאל צדיק העוסק בשימוש שעשו השיעים בנכואת הילד בוויכוח נגד היהדות במאות השמונה-עשרה והתשע-עשרה.

המדור השני עוסק בלשון וספרות. פותח את המדור מאמרו של פרופ' דן שפירא העוסק בהיבט הלשוני בדרגש על השפעת השפות התורכיות על יהודים איראנים בירושלים בתקופה העות'מאנית. ד"ר נחמה קרמר-הלינקס עוסקת בפעילותו הציונית וביצירתו של סבה, הרב מנחם שמואל הלוי, מנהיג ציוני שפעל רבות בקרב יהודי איראן ולאחר עלייתו גם בארץ ישראל.

במדור השלישי שני מאמרים על אמנות. מאמרה של רות יעקבי על ארבעה תיקים עתיקים לתורה מתקופות שונות באיראן מנתח את מרכיבי האמנות שבהן. המאמר של אורית כרמלי עוסק בציור מיניאטורות בכתבי יד פרסיים יהודיים.

המדור האחרון הוא עדות וזיכרונות. פותח את המדור מאמרו של מנשה אמיר המתאר את השכונה היהודית בטהרן כפי שהוא הכיר אותה. מאמרה של אסתר שקלים עוסק בתרבות המזון של יהודי איראן באספקלריה של היחסים בין יהודים ומוסלמים.

קובץ זה מצטרף לסדרת קהילה ומורשת ופרסומים שקדמו לו, העוסקים בתפוצות ישראל, כמיטב מסורת פעילותו של מרכז דהאן.

אנו שמחים להודות ולשבח את כל העוסקים במלאכת הפקת הקובץ הזה. בראש ובראשונה לחוקרים הכותבים אשר הרחיבו את יריעת ההרצאה המצומצמת למאמרים נרחבים ומלומדים. להם אנו חבים גם התנצלות על עיכוב ההוצאה לאור של הקובץ שנגרם עקב מותו הפתאומי, כאמור, של אחד מעמודי התווך העושים במלאכה. הוקרתנו למזכירת מרכז דהאן גב' אורה קובלקובסקי אשר טרחה רבות בהוצאת הקובץ, זירזה והניעה את כל הגורמים הנוגעים בדבר להמשך ההפקה, וראויה לכל שבח על הצלחתה. תודה לעובדי ההוצאה לאור של אוניברסיטת בר-אילן, בראשה הגב' מרגלית אבישר, אשר הוציאו מתחת ידם מוצר מוגמר מדויק ונאה. לעורכת הלשון, הגב' חיה אלחייני, אשר בדקה ודקדקה על קוצו של כל יוד כדי להוציא קובץ מתוקן. ברכה שלוחה למרכז לתרבות חברה וחינוך במורשת יהדות ספרד ע"ש אהרן ורחל דהאן על המימון והתמיכה, ולעומד בראשו ד"ר שמעון אוחיון, הפועל זה שנים להעמיד כנסים ליהדות התפוצות השונות, ותומך ומעודד את הפרסום המחקרי.

במלאכת מורשת חשובה זו נתברך כולנו.

פרופ' שאול רגב